

сти вислову того, що закралось у свідомість в час читання есею. Перш за все, мені здається, що есей дуже скрупулятно оброблений і солідно аргументований. Хочу тільки звернути увагу на деякі неточності, які, при несприятливому наставленні, можуть служити для закидів тенденційности.

На 5-ій сторінці у 5-му рядкові стоїть, що Курбас у "Березолі" 1924 р. поставив *Гамлета*. Це випадковий "ляпсус лігве", Ви мали на увазі *Макбета*! Ще про постановку "Отелло" Загаровим, Ви пишете, що Дездимону грала Клементина Рубчаківна? Клементина Рубчаківна, — була сестра Івана Рубчака, яка за часів дирекції Стадника⁶⁷, а пізніше Сірецького, була у театрі на характерних ролях. Була замужня за актора Євгена Коханенка⁶⁸; померла в Одесі 1926 року після операції жовчевих каміннів. Дездимону у Загарова грала Надя Рубчаківна, яка приблизно у тому часі вийшла за лікаря, прізвища якого не пам'ятаю. Це наймолодша донька Катерини й Івана Рубчаків. Вона з чоловіком і дітьми є тут в Америці, десь у Дакоті.

Я участі в організації Львівського Театру не брав, "Запорожця за Дунаєм" не ставив, бо приїхав до Львова 1942 р. у марті місяці на все вже готове. Не був і головним режисером, а тільки черговим у драматичному відділі. Першою моєю постановкою був "Мина Мазайло". Це вже було далеко після вистав "Прокурора Дальського".

Відносно *Гамлета*!.. Якщо цей есей розрахований для інституту Костецького⁶⁹, то, мені здається, що там забагато біографічних даних моїх та Блавацького⁷⁰. Для чужинця цікавіші дані про характер національного театру і його інтерпретації світової класики. Ми робимо помилку, коли за всяку ціну, стараємось порівнювати наших акторів з чужими. Кожний національний театр своєрідний і неповторний. Так і актор німецький не схожий на англійського чи французького. Велика є різниця між *Гамлетом* англійським і американським, хоч і на одній мові. Що ж тоді говорити про українського, російського і т. д. Тому мені здається, що Ревуцький⁷¹ даремно шукає порівнянь. Мене не раз королитись тим, що львівські вистави були кращі за віденські чи берлінські. Це вже якось дуже відгонило комплексом "менше-вартости" ... за всяку ціну ми кращі — це значить те — що почуваетимось гіршими... Мистецький твір, як і людина: самобутній і неповторний, а ось який — то це вже інша річ... Це треба сказати.

Есей будуть читати в краю, тому треба якнайменше давати їм можливості для пропагандних викрутасів та пасквільних наскоків. Хочу ще зачіпити одно щепетільне питання. Тільки дуже прошу мене вірно зрозуміти і відповідно прийняти мою інтенцію. Небіжчик Блавацький покликуювався не раз на свою співпрацю з Курбасом, це знову давало притоку уважати його учнем Курбаса. Коли йдеться про галицьку еміграцію, то все є "окей"! Тут ніхто у цьому питанні не буде бабратись. Але, коли ми хоче-

мо полемізувати з підсовітськими театрознавцями і фальсифікаторами, то мусимо пам'ятати про те, щоби не давати самим матеріалу для контраргументів і заперечень.

Весь бувший "Березіль" і багато театральників на Україні знає, що покійний Блавацький приїхав до Березоля у серпні місяці 1927 року, а виїхав у лютому 1928 р. Значить, що він був у Харкові неповних 7 місяців, а не два роки... За весь той час він приготувався до виступу у ролі Кума у "Народному Малахії". Після дуже невдалого дебюту — Курбас з ролі його зняв. Такі невдачі — річ нормальна і стійкі актори це переборюють і згодом добиваються свого. Прикладом може послужити товаришка Блавацького, яка приїхала разом з ним, це Федорцева, котра таких невдач пережила не одну, і сьогодні благоденствує "народною артисткою УССР". Небіжчика захлинуло фальшиве самолюб'є і він другого дня, не попросившись з "учителем", забрав у польського консуля паспорт і повернув у Галичину. Це викликало своєрідний несмак, який довгий час не сходив з уст театральних кіл.

Гадаю, що підкреслюванням не варто викликати вовка з ліса і запрошувати до заперечень.

Я ніколи у цьому питанні не копався, бо вважав непотрібним і не хотів давати корму охотникам до театральних пікантерій. З Вами говорю в чотири очі, не бажаючи цього пускати в акторську братію.

Вертаючись до есею, мені здається, що йому бракує чіткого адресу — кому він посилається? Костецькому, чи через нашу пресу — підсовітському театрознавству? Гадаю, що це дві різні цілі.

Дорогий Сясю — прийміть мої найсердечніші побажання Всього Доброго!

Достойній Пані — щире уціловання ручок!

Йосип Гірняк

Примітки

¹Тарас Лиськевич — культурний і громадський діяч у Чикаго, інженер, був у дирекції "Нової Сцени" (див. прим. 2) і грав у її виставах.

²"Нова Сцена" — Українське театральне-музичне товариство, засноване в 1953 році в Чикаго. Н. С. поставила понад 20 вистав, користуючись українськими і перекладними п'єсами. Директор: Теофіль Форович; режисери: Емілія Кулик і Фатіма Омелянович-Павленко; муз. керівник: Іван Павлячек. Н. С. проіснувала до 1964 року.

³Олімпія Добровольська (1895—1990), драматична актриса, режисер і педагог, родом з Одеси; дружина Йосипа Гірняка. Грала в "Молодому Театрі" Леся Курбаса (Київ, 1917—19), в театрі ім. І. Я. Франка та Театрі-Студії цієї ж назви (1920—22), в "Березолі" (Київ-Харків, 1922—1937), в театрі міста Чібаю (1938—40), у Львівському Оперному Театрі (1942—44), в Театрі-Студії Й. Гірняка та в Українському Театрі в Америці (1946—1956).